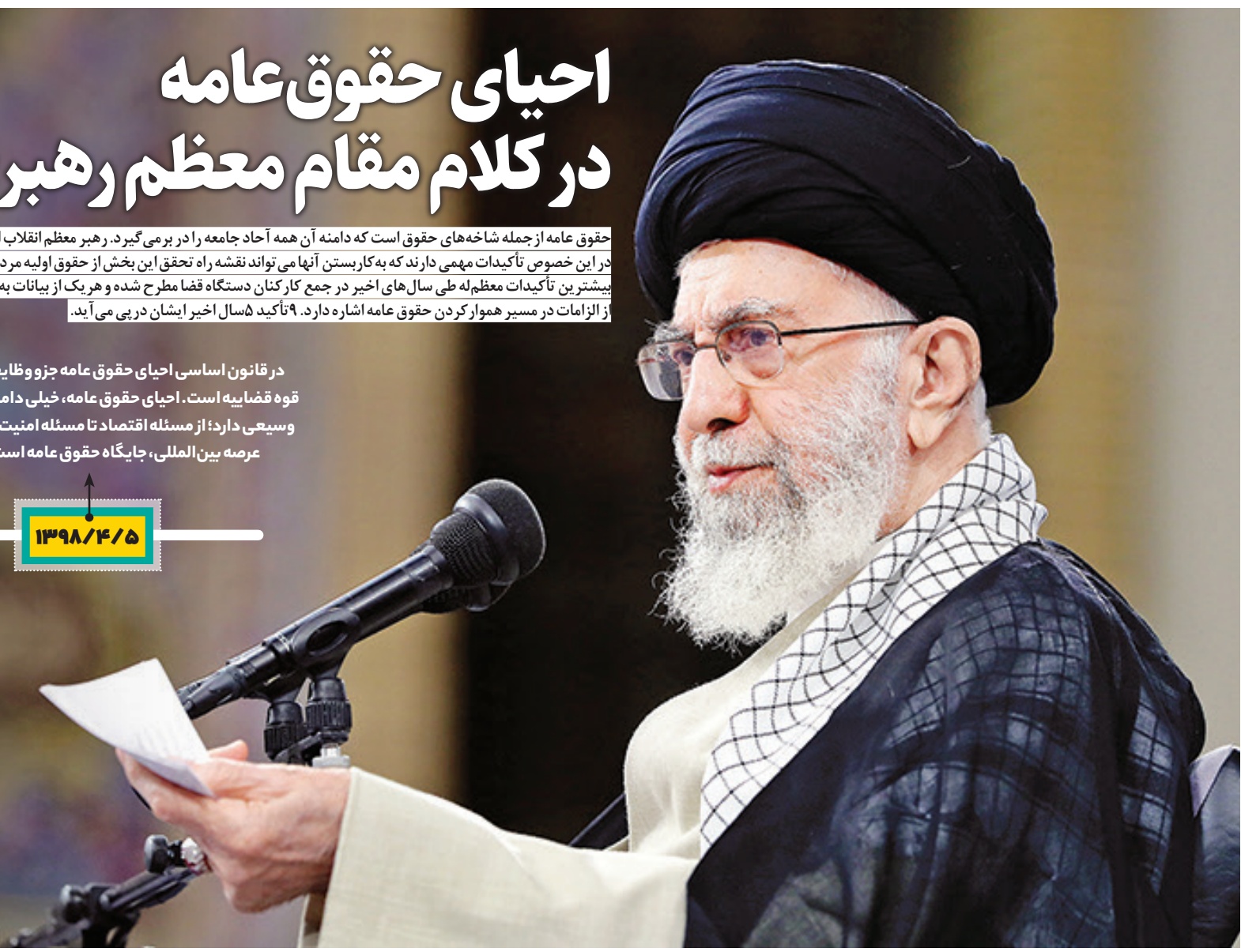

احیای حقوق عامه در کلام مقام رهبری

حقوق عامه از جمله شاخه‌های حقوق است که دامنه آن همه آحاد جامعه را در برمی‌گیرد. رهبر معظم انقلاب اسلامی در این خصوص تأکیدات مهمی دارند که به کار بستن آنها می‌تواند نقشه راه تحقق این بخش از حقوق اولیه مردم باشد. بیشترین تأکیدات معظم له طی سال‌های اخیر در جمع کارکنان دستگاه قضا مطرح شده و هر یک از بیانات به بخشی از الزامات در مسیر هموار کردن حقوق عامه اشاره دارد. ۹ تأکید ۵ سال اخیر ایشان در پی می‌آید.

در قانون اساسی احیای حقوق عامه جزو وظایف قوه قضاییه است. احیای حقوق عامه، خیلی دامنه وسیعی دارد؛ از مسئله اقتصاد تا مسئله امنیت تا عرصه بین‌المللی، جایگاه حقوق عامه است.

تعریف حقوق عامه چیز آسانی نیست، این محل اختلاف است که حقوق عامه چیست؛ این را طبعاً کسانی که تخصص در این بخش از حقوق دارند، می‌توانند برای شما تبیین کنند و روشن کنند... از جمله مثلاً مسئله محیط‌زیست را یا واگذاری بدون دقت و احدهای تولیدی را... که گاهی اوقات می‌شود که این کار، به ظاهر کار فردی است اما در واقع یک کار جمعی و مربوط به حقوق عامه است؛ مثلاً واگذاری نگاه‌های تولیدی با عدم دقت به آدم‌هایی که یا ناصالحند، ناشایستند یا اینکه ناتوانند. خب این منجر خواهد شد به اینکه ناگهان یک ضربه اساسی به کل تولید در کشور بخورد، این دیگر مربوط به یک نفر و دو نفر نیست، این حقوق عامه است.

یک قلم از حقوق عامه... مسئله امر به معروف و نهی از منکر است. البته متأسفانه این واجب آنچنان‌که باید و شاید در جامعه ما جاری نیست اما گوشه و کنار هستند کسانی که امر به معروف و نهی از منکرند؛ اینها را نباید تنها گذاشت، باید از اینها حمایت کرد. البته بنده هم می‌دانم که بعضی هستند به نام امر به معروف و نهی از منکر بی‌خودی هیاهو می‌کنند و مقاصد دیگری را دنبال می‌کنند، خیلی خب، تشخیص بین امر به معروف و نهی از منکر واقعی و غیر واقعی هم باز به چه کسی است؟ باز با قوه قضاییه است دیگر؛ باید [کار] آن کسی را که واقعا می‌فهمد امر به معروف و نهی از منکر است دنبال کنید.

در حوزه حقوق عمومی، دادستان کل وظایفی دارد، [و باید] رصد کامل نسبت به حقوق عامه داشته باشد... که حقوق عامه تضییع نشود. هر جا احساس شد حقوق عامه دارد تضییع می‌شود، به طور جدی وارد میدان بشوند؛ با استناد به قانون، بنده با اعمال احساسات و شعارگونه وارد شدن در این قضایا موافق نیستم اما با استناد به قانون محکم وارد بشوند.

طبیعتاً نخستین کار این است که مردم نسبت به این حقوق آشنا شوند و دستگاه‌ها باید تلاش کنند اما خود مردم باید این حقوق خودشان را به رسمیت بشناسند و نسبت به توسعه و مطالبه‌گری حقوق می‌توانند چه به صورت شخصی و چه حوزه رسانه‌ها و سمن‌ها و نهادهای اجتماعی در چارچوب قوانین فعالیت کنند.

در مسائل عمومی آنچه به حقوق مردم و حقوق عمومی و حقوق دیگران مربوط است،... سهل‌انگاری جایز نیست.

این جور که به من گزارش دادند بحث پیگیری حقوق عامه... دچار خلأ قانونی است؛ حالا مثلاً فرض کنید کسی که حقوق عامه را تضییع کرد حکمش چیست؟ مجازاتش چیست؟ این درست در قانون مشخص نیست؛ لذا ست طبعاً دستگاه‌های مختلف قضایی در شهرهای مختلف، جاهای مختلف کشور ناچارند سلیقه‌ای رفتار کنند؛ یکی یک جور رفتار می‌کند، یکی یک جور دیگر؛ این... احتیاج به قانون دارد.

ورود قوه قضاییه به احیای حقوق عامه... عمدتاً در مسئله پیگیری تولید و مسئله تولید و کارخانه‌های از خط خارج شده و مانند اینها بروز پیدا کرد؛ البته در زمینه‌های دیگر هم مثل رفع تصرف از منابع طبیعی و اراضی دولتی و امثال اینها تحقق پیدا کرد؛ این بسیار کار لازم و خوبی است. اینکه بعضی بگویند این جزو وظایف قوه قضاییه نیست، کاملاً خلاف حق و خلاف قانون است؛ ورود به مسئله احیای حقوق عامه جزو وظایف مهم قوه قضاییه است، جزو مجموعه کارهای دادستانی‌هاست که بایستی مراقب باشند، مواظب باشند و مجموعه قوه بایستی به این مسئله بپردازند؛ این کار، کار مهمی است. البته فقط مسائل اقتصادی نیست؛ مسئله سلامت، مسئله آموزش، مسئله محیط‌زیست و امثال اینها مسائل زیادی هست که در اینها حقوق عامه باید مورد توجه قرار بگیرد.

یکی از حقوق عمومی مردم همین است که امنیت روانی داشته باشند. امنیت روانی یعنی چه؟ یعنی هر روز یک شایعه‌ای، یک دروغی، یک حرف هراس‌افکننده‌ای در ذهن‌ها پخش شود. حالا ت‌دیروز فقط روزنامه‌ها بودند که این کارها را می‌کردند، حالا فضای مجازی هم اضافه شده، هر چند وقت با چند روز یک بار، گاهی چند ساعت یک‌بار یک شایعه‌ای، یک دروغی، یک حرفی را یک آدم مشخصی یا نامشخصی در فضای مجازی منتشر می‌کند، مردم را نگران می‌کند، ذهن مردم را خراب می‌کند. یک دروغی را مطرح می‌کند، شایع می‌کند، خب، این امنیت روانی مردم از بین می‌رود. یکی از وظایف قوه قضاییه برخورد با این مسئله است.

معاون پژوهش و آموزش مؤسسه تنظیم و نشر آثار مقام معظم رهبری:

زمینه حیات طیبه برای همه باید فراهم شود

حقوق مردم از آن دست موضوعات حاکمیتی است که تأکید بسیاری بر احقاق آن صورت گرفته اما هیچ‌گاه به‌صورت مدون و نهادینه در جامعه بر آن تأکید نشده است. در عین حال نهادهای حاکمیتی کم و بیش در احیای آن هم مسیر هستند. ریل‌گذاری این مسیر بیش از هر چیز طبق تأکیدات رهبر معظم انقلاب اسلامی صورت گرفته است. جزئیات دیدگاه معمار انقلاب در سرفصل حقوق عامه و حقوق شهروندی را در گفت‌وگو با دکتر محمد اسحاقی، معاون پژوهش و آموزش مؤسسه تنظیم و نشر آثار مقام معظم رهبری بخوانید.

یکی از مسائلی که باید به آن پرداخته شود، لزوم شناخت حقوق عامه است که طی سال‌های اخیر به دقت مورد نظر رهبر معظم انقلاب بوده است. در این مسیر مقصد کجاست؟

مفهوم حقوق عامه قربت معنایی واضحی با حقوق عمومی دارد. بنابراین برای شناسایی آن، تعریف حقوق عامه لازم است. حقوق عامه در بیان رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) دارای قربت معنایی با حقوق عمومی است. در بیان ایشان احیا و استیفای حقوق عامه و حمایت از آزادی‌های

مشروع مردم از وظایف مهم قوه قضاییه است. همچنین این قوه علاوه بر اینکه باید بر چمدار این موضوعات باشد، با مخالفان و معارضان حقوق عمومی در هر جایگاهی مقابله کند. حتی جایی بیان می‌فرمایند که «تعریف حقوق عامه چیز آسانی نیست. خود این محل اختلاف است که حقوق عامه چیست. این را طبعاً کسانی که تخصص در این بخش از حقوق دارند می‌توانند تبیین و روشن کنند.» از طرفی حقوقدانان برای حقوق عامه اصطلاحات مشابهی مانند حقوق عمومی (Public Rights) و حقوق جمعی (collective rights) را به کار برده‌اند.

اما چرا ایشان تأکید می‌فرمایند که نقش قوه قضاییه در این بخش راهبردی است؟

مقام معظم رهبری تصریح می‌فرمایند که «احیا و استیفای حقوق عامه و حمایت از آزادی‌های مشروع مردم از وظایف مهم قوه قضاییه است و این قوه باید بر چمدار این موضوعات باشد. وظیفه قوه فقط قضاوت کردن و محکمه‌داری نیست. وظیفه قوه فراتر از اینهاست. در قانون اساسی احیای حقوق عامه جزو وظایف قوه قضاییه است؛ احیای حقوق عامه خیلی دامنه وسیعی دارد؛ از مسئله اقتصاد تا مسئله امنیت تا عرصه بین‌المللی جایگاه حقوق عامه است.» در کلام دیگری می‌فرمایند «احیای حقوق عامه عمدتاً کار دادستانی‌هاست که البته در این برهه اخیر خوشبختانه مشاهده شد؛ یعنی خود دادستانی‌ها در مواقع

متعددی وقتی که احساس می‌کنند در یک موردی حقوق عامه دارد تضییع می‌شود اینجا بایستی وارد میدان بشوند و وارد کار بشوند که مواردی دیده شد.» می‌کنند؛ اینها ولو هیچ‌کافذی هم امضا نکرده‌اند اما یک حقوق عامه لازم است تا نهادهای و دستگاه‌های ذیل قوه قضاییه اعم از سازمان بازرسی، معاونت بین‌الملل و ستاد حقوق بشر رسالت و وظایف خود را باز تعریف کنند و این مهم باید در سند تحول قضایی مورد توجه قرار گیرد. همچنین سایر قوا اعم از مجریه و مقننه باید تعامل مناسبی با قوه قضاییه داشته باشند. قوه مقننه در تصویب قوانین لازم و قوه مجریه در اجرا همکاری کنند.

یکی دیگر از تأکیدات معظم له، هم‌مسیری حقوق شهروندی و حقوق عامه است. حقوق شهروندی از نظر رهبر معظم انقلاب چه مفهومی دارد؟

مفهوم حقوق شهروندی از نظر رهبر معظم انقلاب مستند به آیات و روایات تعریف می‌شود. حقوق شهروندی در قرآن و روایات ما وجود دارد و نیاز به اخذ آن از غرب نیست؛ مثلاً مورد وفای به پیمان‌های فردی و جمعی که نمونه‌ای از حقوق شهروندی می‌فرمایند «در مورد پیمان‌های فردی و اجتماعی وفای به این عهدها بکنید که البته مهم‌ترینش حقوق شهروندی است. پیمان‌های اجتماعی است؛ این قراردادهای اجتماعی این حقوق شهروندی است.» «عهد» یعنی قرارداد آن چیزی که بین شما و بین

دیگران قرارداد بسته شما وقتی در یک محیط با هم زندگی می‌کنید یک قرارداد با هم بسته‌اید دیگر مثل این است که در یک آپارتمانی ۱۰ خانواده زندگی می‌کنند؛ اینها ولو هیچ‌کافذی هم امضا نکرده‌اند اما یک معاهداتی در مقابل هم دارند. این یک چیز قهری است.»

آیا در بخش مصادیق حقوق شهروندی هم رهبر معظم انقلاب تأکیداتی داشته‌اند؟

در کلام ایشان هدف اصلی از خدمات گوناگون شهری تأمین زندگی سالم و مطلوب برای انسان‌هاست. به دیگر سخن، زمینه دستیابی به حیات طیبه برای همه افراد جامعه باید فراهم شود. در این مسیر مصادیقی نظیر حق آزادی و تأمین امنیت مردم، حق مشارکت در تعیین سرنوشت، حق آزادی فکر و بیان، حق دسترسی به اطلاعات، حق برخورداری از زندگی با کیفیت و حق اشتغال از مواردی است که ایشان بر شمرده‌اند.

خاطر مهم هست که ایشان در مسائل شهری و شهروندی بارها بر لزوم رعایت معماری اسلامی ایرانی تأکید فرموده‌اند. در این باره آیا عرصه حقوق شهروندی مشخص شده است؟

در چنین شرایطی رسیدن به جامعه دارای حقوق عامه و حقوق شهروندی مشخص است؟

راه برون‌رفت از مشکلات در کلام ایشان یعنی مدیریت جهادی و آن حرکت به سمت احقاق حقوق عامه و حقوق شهروندی است. اگر مدیریت جهادی یا همان کار و تلاش با نیت الهی و مبتنی بر علم و درایت حاکم باشد. مشکلات کشور در شرایط کنونی فشارهای حیاتی‌آمیز قدرت‌های جهانی و در شرایط دیگر قابل حل است و کشور حرکت رو به جلو را ادامه خواهد داد. در اداره کلانشهر تهران و همچنین در اداره کشور باید روحیه خدمت به مردم با نیت خدایی و با تکیه بر علم و درایت یا همان روحیه مدیریت جهادی حاکم باشد تا بتوان از مشکلات عبور کرد و به پیش رفت.

